

Нікітіна Н.

– кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Донбаського державного педагогічного університету

Маляр О.

– здобувач ступеня вищої освіти «Бакалавр» англо-німецького відділення філологічного факультету Донбаського державного педагогічного університету

УДК 81'256.2 : [008 +316.454.52] - 057.875

ДО ПРОБЛЕМИ БІЛІНГВАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті досліджено поняття „білінгвальна культура особистості” та з’ясовано сутність білінгвальної культури спілкування студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Основою для вивчення змістовних характеристик білінгвальної культури спілкування слугувала концепція діалогу культур і низка підходів: культурологічного, соціокультурного, аксіологічного, особистісного, діяльнісного та акмеологічного. Визначена конкретно-прагматична мета виховання білінгвальної культури спілкування у студентів педагогічних вишів як об’єднання знань та умінь білінгвального спілкування з бікультурною сприйнятливістю.

Ключові слова: білінгвальне спілкування, білінгвальна культура спілкування, студенти вищих педагогічних навчальних закладів.

Никитина Н.

– кандидат педагогических наук, доцент, заведующая кафедрой иностранных языков Донбасского государственного педагогического университета

Маляр Е.

– соискатель степени высшего образования «Бакалавр» англо-немецкого отделения филологического факультета Донбасского государственного педагогического университета

К ПРОБЛЕМЕ БИЛИНГВАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ ОБЩЕНИЯ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

В статье исследовано понятие „билингвальная культура личности” и выяснена сущность билингвальной культуры общения студентов высших педагогических учебных заведений. Основой для изучения содержательных характеристик билингвальной культуры общения служила концепция диалога культур и ряд подходов: культурологического, социокультурного, аксиологического, личностного, деятельного и акмеологического. Определенна конкретно-прагматическая цель воспитания билингвальной культуры общения у студентов педагогических вузов как объединение знаний и умений билингвального общения с бикультурной восприимчивостью.

Ключевые слова: билингвальное общение, билингвальная культура, культура общения, студенты высших педагогических учебных заведений.

Nikitina N.

*– Candidate of Science (Theory of Education), Associate Professor,
Head of Foreign Languages Department, Donbas State Teachers'
Training University*

Malyar O.

*– Bachelor's Degree Programme student, Department of English and
German Languages, Faculty of Philology, Donbas State Teachers'
Training University*

**ON THE PROBLEM OF BILINGUAL CULTURE OF COMMUNICATION
OF STUDENTS OF HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATIONAL
INSTITUTIONS**

The author of the article investigates the notion “bilingual culture of an individual” and defines the essence of bilingual culture of communication of students of higher pedagogical institutions. The base to study the essential characteristics of bilingual culture of communication is the conception of dialogue of cultures and the approaches: culturological, sociocultural, axiological, personality, activity and acmeological. It is defined the concrete and pragmatical aim of upbringing of bilingual culture of communication of students of pedagogical higher educational institutions as joining knowledge and skills of bilingual communication with bilingual perceptiveness.

Key words: *bilingual communication, bilingual culture of communication, students of higher pedagogical educational institutions.*

Постановка проблеми. Умови глобалізації потребують підвищення здатності молодих людей здійснювати продуктивне білінгвальне спілкування і конструктивну взаємодію з представниками інших націй і культур. Особливої актуальності набуває вирішення питань, пов'язаних з формуванням білінгвальної культури спілкування у студентів у вищих педагогічних навчальних закладах. Відомо, що у студентські роки загострюється питання соціокультурної зрілості, супутніми ознаками якої є актуальні проблеми міжнаціональної взаємодії та білінгвального спілкування. На сучасному етапі розвитку суспільства одним із пріоритетних завдань педагогіки є виховання молоді, здатної здійснювати ефективну взаємодію у міжнаціональному просторі засобами рідної та іноземної мов. Тож проблема білінгвальної культури спілкування набуває особливої значущості саме у студентському віці, основними векторами якої є вибір системи цінностей та настанов. Особливої актуальності набуває вирішення питань, пов'язаних із вихованням білінгвальної культури спілкування у студентів педагогічних вишів. Саме під час професійної підготовки відбувається процес формування і виховання особистості майбутнього педагога, характерною ознакою якого має бути вихованість білінгвальної культури спілкування і здатність виховувати її в майбутніх учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення не вирішених раніше проблем. Незважаючи на те, що в науці поняття „білінгвальне спілкування” заявлене (Л. І. Антошкіна [1], Є. В. Савелло [2], З. З. Хабібуліна [4] та інші), воно досі не відмежовано від поняття „білінгвальна комунікація”. Слід також зазначити, що хочь терміни „культура спілкування”, „культура міжнаціонального спілкування” і є в словниках з філософії, педагогіки, соціології, дефініція „білінгвальна культура спілкування” в них відсутня, що свідчить про недостатню розробленість цього поняття у вітчизняних та іноземних дослідженнях. Цей факт обумовив необхідність розкриття змісту понять „білінгвальна культура спілкування” і, зокрема, „білінгвальна культура спілкування студентів вищих навчальних педагогічних закладів”.

Мета дослідження: дослідити поняття „білінгвальна культура спілкування” та з’ясувати сутність білінгвального спілкування студентів педагогічного вишу.

Виклад основного матеріалу. Основою для вивчення змістовних характеристик білінгвальної культури спілкування слугувала концепція діалогу культур і низка підходів, зокрема: культурологічного, соціокультурного, аксіологічного, особистісного, діяльнісного та акмеологічного.

Відповідно до культурологічного підходу білінгвальна культура спілкування розуміється як феномен культури, чия природа виражається в обміні такими результатами матеріальних і духовних цінностей засобами рідної та іноземної мов, котрі відображають специфіку життя, поведінки та світосприйняття двох різних націй. Соціокультурний підхід розглядається як взаємозв'язок навчання мови та культури її носіїв. У навчанні іноземної мови цей підхід охоплює широкий спектр соціальних явищ: від білінгвізму до понять загальної, національної та іншомовної культур, зокрема їх традицій, звичаїв, стереотипів тощо. Згідно з аксіологічним підходом до вивчення зазначеного поняття, білінгвальна культура спілкування розглядається як компонент загальної культури спілкування білінгвокультурної особистості, яка характеризується сформованою системою цінностей, зокрема загальнолюдських, соціокультурних комунікативних норм, правил і толерантних настанов на здійснення білінгвального спілкування. Загальнолюдські цінності відбиваються у сполучі толерантності до національної та іншомовної культур та їх представників і слугують орієнтиром для білінгвокультурної особистості у такому спілкуванні. Особистісний підхід розкриває сутність білінгвальної культури спілкування як інтегративного утворення білінгвокультурної особистості, зокрема систему її внутрішніх ресурсів (мотивації та настанов) і відповідних

особистісних якостей, необхідних для реалізації продуктивного білінгвального спілкування під час бікультурної взаємодії. У рамках діяльнісного підходу білінгвальна культура спілкування постає як багатоаспектний процес реалізації міжнаціональних стосунків та обміну інформацією і досвідом між учасниками бікультурної взаємодії. Перебіг такого процесу прямо пропорційний спеціальним вмінням, які мають бути сформовані на основі набутих білінгвальних і соціокультурних знань та є необхідними для здійснення продуктивного білінгвального спілкування.

На основі даних, отриманих у результаті аналізу підсистем поняттєвого апарату білінгвальної культури спілкування і змістовної наповненості її найближчих родових категорій, Венєвцева Є. В. [3] описує цю культуру як:

1) компонент культури спілкування і таке інтегративне утворення білінгвокультурної особистості, в основі якої – білінгвізм, знання національних і загальнолюдських цінностей, соціально-комунікативних норм, типових для національної та іншомовної культур, сформовані комунікативні вміння, толерантність до національної та іншомовної культур та їх представників, а також усвідомлення себе суб'єктом двох культур;

2) специфічний спосіб організації продуктивного білінгвального спілкування, в основі якого – толерантні настанови до набуття позитивного досвіду бікультурної взаємодії.

Таким чином, визначення поняття „білінгвальна культура спілкування” може бути наступним: це комплексне інтегративне утворення білінгвокультурної особистості, в основі якого – володіння рідною та іноземною мовами і культурою спілкування в контексті діалогу культур.

У рамках акмеологічного підходу педагогічна культура спілкування дозволяє розкрити методичний аспект вивчення проблеми білінгвальної культури спілкування у студентів педагогічних вишів, котрий полягає у необхідності визначення таких умов виховання, котрі сприяють вирішенню питань:

- надання майбутнім педагогам спеціальних знань і формування у них відповідних умінь, необхідних у педагогічній практиці, зокрема у професійному / білінгвальному спілкуванні;

- пошуку ефективних прийомів, засобів і форм організації виховного процесу, які забезпечують формування білінгвокультурної особистості студента;

- розвитку здатності майбутніх педагогів надавати відповідні знання, формувати необхідні вміння та, передавати набутий позитивний досвід продуктивного білінгвального спілкування

майбутнім учням.

За такого підходу поняття „білінгвальна культура спілкування студентів педагогічних вишів” визначається:

1) як такий компонент культури спілкування і культури педагогічного спілкування, в основі якого білінгвізм, знання загальнолюдських цінностей, комунікативних норм і правил, національних уявлень та настанов, необхідних для здійснення бікультурної взаємодії;

2) як система внутрішніх ресурсів, в основі якої сполука толерантності до національної та іншомовної культур та їх представників і усвідомлення себе суб'єктом двох культур;

3) як соціально-педагогічний феномен, прояв якого прямо пропорційний зовнішнім чинникам, тобто змісту педагогічної діяльності;

4) як комплексне інтегративне утворення білінгвокультурної особистості і така професійна якість студентів, котра забезпечує: продуктивне білінгвальне спілкування і бікультурну взаємодію; розвиток здатності надавати відповідні знання, формувати необхідні вміння та передавати власний позитивний досвід такого спілкування майбутнім учням [3].

Таким чином, білінгвальна культура спілкування студентів педагогічних вишів трактується як комплексне інтегративне утворення і така професійна якість білінгвокультурної особистості, в основі якої – володіння рідною та іноземною мовами (білінгвізм), усвідомлення себе суб'єктом національної та іншомовної культур, толерантне ставлення до їх представників і володіння культурою спілкування в контексті діалогу цих культур. Це система знань і комунікативних умінь білінгвального спілкування, які забезпечують студентам ефективну міжособистісну бікультурну взаємодію (професійну та непрофесійну) і здатність передавати набутий позитивний досвід продуктивного білінгвального спілкування майбутнім учням.

Сутність білінгвальної культури спілкування студентів педагогічних вишів впливає із необхідності встановлення контактів з іншомовними представниками різних культур засобами рідної та іноземної мов і передачі набутого позитивного досвіду продуктивного білінгвального спілкування майбутнім учням. Це передбачає не лише білінгвізм і знання студентами особливостей національної та іншомовної культур, але й прийняття існуючих відмінностей між ними. Тож білінгвізм, знання національної та іншомовної культур, прийняття загальнолюдських цінностей, інтегровані знання про білінгвальну культуру спілкування, толерантні настанови на здійснення білінгвального спілкування, вміння

студентів здійснювати продуктивне білінгвальне спілкування і передавати досвід такого спілкування майбутнім учням розкривають сутність білінгвальної культури спілкування студентів педагогічного вишу.

Висновок. Згідно з цією позицією, виховання білінгвальної культури спілкування у студентів педагогічних вишів тлумачиться: як невід'ємний компонент професійного і морального виховання, зокрема інтернаціонального та національно-патріотичного; як педагогічний процес, спрямований на об'єднання знань і умінь білінгвального спілкування з бікультурною сприйнятливістю, що забезпечує студентам набуття позитивного досвіду продуктивного білінгвального спілкування та його передачу майбутнім учням. Конкретно-прагматичною метою виховання білінгвальної культури спілкування у студентів педагогічних вишів вважаємо об'єднання знань та умінь білінгвального спілкування з бікультурною сприйнятливістю, зокрема формуванні в майбутніх педагогів таких умінь, котрі забезпечать їм здійснення продуктивного білінгвального спілкування та конструктивної бікультурної взаємодії всупереч існуючим культурним відмінностям.

Перспективи подальших розвідок проблеми. Проблему підготовки студентів педагогічних вишів до білінгвального спілкування неможливо вирішити виключно завдяки методиці навчання іноземної мови, спрямованої на формування білінгвізму. Очевидною є необхідність постановки та дослідження проблеми білінгвальної культури спілкування у рамках виховання як педагогічної категорії, що є цілеспрямованим процесом систематичної, організованої й планомірної взаємодії вихователя й вихованця, якій притаманний вплив на свідомість, підсвідомість, пізнавальну, емоційно-вольову та мотиваційні сфери вихованця з метою формування в нього наукового світогляду, моральних, громадянських та професійних рис його особистості. формування в майбутніх педагогів таких умінь, які забезпечують продуктивне білінгвальне спілкування з представниками інших націй.

Література

1. Антошкіна Л. І. Соціолінгвістика : навчальний посібник / Л. І. Антошкіна, Г. М. Красовська, П. І. Сегеда, О. М. Сухомлінов. – Донецьк : Юго-Восток, 2007. – 355 с.

2. Венєвцева Є. В. Основні складові поняття білінгвальна культура особистості / Є. В. Венєвцева // Витоки педагогічної майстерності. Сер. : Педагогічні науки : зб. наук. праць. – Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка. 2014. – Вип. 14. – С. 22–27.

3. Савелло Е. В. Подготовка студентов технического университета к профессиональному билингвальному общению : автореф. дисс...канд пед.

наук : спец. 13.00.08 „Теория и методика профессионального образования” / Е. В. Савелло. – Ставрополь : СКТГУ, 2010. – 26 с.

4. Хабибулина З. З. Анализ понятия „билингвальная коммуникация” в психолого-педагогической литературе и ее роль в системе европейского высшего образования / З. З. Хабибулина // Молодой ученый – 2011. – Т. 2. – № 6. – С. 165–168.

Голуб О.

– кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету

Мірошніченко Д.

– здобувач ступеня вищої освіти «Магістр» англо-німецького відділення філологічного факультету Донбаського державного педагогічного університету

УДК 378.016:[811.161.2+811.11]'25

**ТИПОВІ ПОМИЛКИ СТУДЕНТІВ ПРИ ПЕРЕДАЧІ
УКРАЇНСЬКИХ ВЛАСНИХ ІМЕН ЛЮДЕЙ ЛАТИНИЦЕЮ
У ПЕРЕКЛАДАХ З УКРАЇНСЬКОЇ НА АНГЛІЙСЬКУ МОВУ**

Стаття присвячена аналізу особливостей передавання власних імен українців засобами латиниці у перекладах на англійську мову. Подано огляд основних способів передавання власних імен людей у перекладах з української мови на англійську. Систематизовано типові студентські помилки з транслітерування власних імен українців латиницею.

Ключові слова: транслітерація, латиниця, власні імена людей, переклад, перекладознавство.

Голуб Е.

– кандидат филологических наук, доцент, доцент кафедры германской и славянской филологии Донбасского государственного педагогического университета

Мірошніченко Д.

– соискатель степени высшего образования «Магистр» англо-немецкого отделения филологического факультета Донбасского государственного педагогического университета

**ТИПИЧНЫЕ ОШИБКИ СТУДЕНТОВ ПРИ ПЕРЕДАЧЕ
УКРАИНСКИХ СОБСТВЕННЫХ ИМЕН ЛЮДЕЙ ЛАТИНИЦЕЙ
В ПЕРЕВОДАХ С УКРАИНСКОГО НА АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК**

Статья посвящена анализу особенностей передачи собственных имен украинцев средствами латиницы в переводах на английский язык. Представлен обзор основных способов передачи собственных имен людей в переводе с украинского языка на английский. Систематизированы типичные ошибки студентов, допущенные при транслитерировании собственных имен украинцев в переводах на английский язык.

Ключевые слова: транслитерация, латиница, собственные имена людей, перевод, переводоведение.